

Трагедія в трьох діях
Агата Крісті

Легендарний Пуаро

Богемна вечірка у домі колишнього актора, сера Чарльза Картрайта, для одного з гостей, пастора Беббінгтона, стає фатальною – той раптово помирає, зробивши ковток коктейлю. Подальша експертиза не виявляє слідів отрути в напої. Усе скидається на нещасний випадок. Жодних мотивів для злочину. Навіть видатний детектив Еркюль Пуаро впевнений, що смерть старого священика – це лише прикра випадковість. Та що, як він помиляється – і насправді це було умисне вбивство, сплановане так само детально, як хороша театральна вистава? Хто режисер-постановник цього дійства? І яка роль у ньому відведена самому Пуаро? У цьому розслідуванні детектив може стати наступною жертвою...

Агата Крісті

Трагедія в трьох діях

Присвячую своїм друзям, Джефрі та Вайолет Шипстон

Режисер-постановник:

Сер Чарльз Картрайт

Асистенти режисера:

Містер Саттертвейт

Міс Герміона Літтон-Гор

Костюми:

«Амброзін Лтд»

Освітлення:

Еркуль Пуаро

Дія перша

Підозра

Розділ перший

Вороняче гніздо

Містер Саттертвейт сидів на терасі «Воронячого гнізда», спостерігаючи за тим, як господар будинку, сер Чарльз Картрайт, вибирався стежиною від моря.

«Вороняче гніздо» – сучасне бунгало покращеного типу. В ньому не було фахверку, фронтона, жодних любих серцю третьосортного будівельника зайвин. То була проста, біла, гладенька будівля, оманливого, однак, розміру, бо всередині виявлялася значно більшою, ніж здавалася зовні. Своею назвою вона завдячувала розташуванню – на кручі, над бухтою Лумут. І справді, з кутика захищеної міцною балюстрадою тераси можна було прямовисно впасти у море. Дорогою від «Воронячого гнізда» до містечка кілометра півтора. Шлях біжить суходолом, а потім звивається високо над морем. За сім хвилин до містечка можна було дійти крутою рибальською стежкою – саме тією, якою сер Чарльз Картрайт зараз і підіймався.

Він був засмаглим чоловіком середнього віку й міцної статури. Вбраний був у сірі фланелеві штани та білий светр. Ішов перевальцем і трохи стискаючи долоні. Дев'ятеро з десяти сказали б: «Морський офіцер у відставці, одразу ж видно». Десятий, спостережливіший, завагався б через щось невловиме, якесь відчуття штучності. А потім, можливо, сама собою перед ним постала б картина: палуба корабля, але не справжнього,

а розтятого навпіл цупкою завісою; чоловік, Чарльз Картрайт, стоїть на цій палубі, на нього струменить світло, але не сонячне; долоні чоловіка стиснуті, хода легка, а голос – це приємний голос англійського моряка та джентльмена, тільки дуже гучний.

– Ні, сер, – каже Чарльз Картрайт, – боюся, в мене немає відповіді на це запитання.

І тут завіса, розсікаючи повітря, опускається, спалахує світло, оркестр грає останній короткий такт, дівчата з величезними бантами на головах пропонують: «Шоколаду? Лимонаду?» Перша дія «Поклику моря» з Чарльзом Картрайтом в ролі капітана Венстоуна закінчилася.

Містер Саттертвейт усміхається, дивлячись униз зі свого спостережного пункту.

Це сухорлявий мініатюрний чоловічок, покровитель театру і живопису, невинуватий, але приємний сноб, якого завжди запрошують на найважливіші прийоми та громадські заходи (слова «і містер Саттертвейт» незмінно з'являються в кінці переліку гостей). До того ж містер Саттертвейт може похизуватися неабияким інтелектом і вміє проникливо спостерігати за людьми та речами.

Тепер він бурмоче, хитаючи головою:

– Ніколи б не подумав. Ні, справді, я б не здогадався.

На терасі почулися кроки, і містер Саттертвейт озирнувся. Професію цього кремезного сивого чоловіка, який підсунув до себе стілець і сів, легко було вгадати, глянувши на його приємне добре немолоде обличчя. Там було написано: «Лікар» і «Гарлі-стріт». Сер Бартолом'ю Стрендж сягнув висот у своїй професії. Він був відомим спеціалістом з нервових розладів, а нещодавно, під час офіційного святкування дня народження королеви, отримав ще й лицарський титул.

Він підсунув свій стілець до містера Саттертвейта і промовив:

– Про що б це ви ніколи не подумали? М-м? Кажіть-но.

І далі усміхаючись, містер Саттертвейт перевів погляд на фігуру, яка швидко сходила стежкою.

– Я б ніколи не подумав, що сер Чарльз може бути щасливий у такому довгому... ем... вигнанні.

– Їй-бо, я теж! – Лікар посміявся, закинувши голову. – Я знаю Чарльза зі студентської лави. Ми разом вчилися в Оксфорді. Він завжди був однаковий – краще грав в особистому житті, ніж на сцені! Чарльз завжди грає. Він нічого не може з цим зробити, це у нього в крові.

Чарльз не просто виходить з кімнати, він полишає сцену, і часто з ефектною реплікою. Хай там як, йому подобається змінювати ролі, цього не відняти. Два роки тому він пішов з театру – сказав, що хоче пожити простим сільським життям, далеко від людей, побути біля моря, яке так давно любить. І от він приїздить сюди й буде це бунгало. Свій вимріяний простий сільський будиночок. Три ванні кімнати, все за останнім словом техніки. І так само як і ви, Саттертвейте, я думав, що в нього це швидко мине. Зрештою, Чарльз – людина, йому необхідна публіка. Два-три відставні капітани, купка старих дам і священик – не такий аншлаг потрібен Чарльзові.

– Я гадав, що роль «простого хлопця, який так любить море» набридне йому за півроку. Щиро кажучи, я вважав, що він від неї втомиться. Думав, що далі він гратиме побитого життям світського лева десь у Монте-Карло чи поміщика десь у шотландському Гайлендзі: у нього різноманітний репертуар.

– Однак, – вів далі сер Бартолом'ю, – здається, ми помилилися. Просте життя вабить і не відпускає.

– Людину, яка поводить себе театральнo, часто сприймають неправильно, – зазначив містер Саттертвейт. – Ніхто не вірить його відвертості.

Лікар кивнув.

– Так, – задумливо мовив він. – Щира правда.

Із радісним «віта-а-аю!» Чарльз Картрайт збіг сходами тераси.

– «Мірабель» перевершила сама себе, – повідомив він. – Дарма ви не пішли, Саттертвейте.

Містер Саттертвейт похитав головою. Він так часто страждав від проблем зі шлунком, перетинаючи Ла-Манш, що не мав жодних ілюзій щодо того, як почуватиметься на кораблі. Цього ранку він спостерігав за «Мірабель» з вікна своєї спальні. Вітер був сильний, і містер Саттертвейт подякував небесам за міцний ґрунт під ногами.

Сер Чарльз підійшов до вікна вітальні й попросив принести напої.

– І тобі треба було піти зі мною, Толлі, – звернувся він до друга. – Хіба це не ти півжиття розповідаєш людям у своєму кабінеті на Гарлі-стріт, що відпочинок на океані страшенно корисний?

– Добре працювати лікарем ще й тому, – відказав сер Бартолом'ю, – що не треба виконувати власні рекомендації.

Сер Чарльз розсміявся. Він і досі ненавмисне грав свою роль – роль жвавого і дружнього моряка. Він був надзвичайно вродливим чоловіком, з приємними оку пропорціями, витягнутим веселим обличчям і сивиною на скронях, яка додавала йому поважності. Його вигляд повністю відповідав тому, ким він був. Насамперед джентльменом, а вже потім актором.

– Ти був сам? – запитав лікар.

– Ні. – Сер Чарльз повернувся взяти напій з таці спритної покоївки. – Мені допомагала Егг.

Почувши нотку зніяковіння в його голосі, містер Саттертвейт різко звів очі.

– Міс Літтон-Гор? А що, вона тямить у мореплавстві?

Картрайт з гіркотою розсміявся.

– Через неї я почуваюся новачком, який моря не бачив, але я вчуся – завдяки їй.

В голові містера Саттертвейта швидко замиготіли думки:

«Цікаво, Егг Літтон-Гор – можливо, тому йому тут не набридає. А ще вік, у нього небезпечний вік, у такому завжди думають про молодих дівчат...»

Сер Чарльз вів далі:

– Море – хіба може бодай щось із ним зрівнятися? Сонце, вітер, море – і проста хатинка, щоб було куди повертатися.

І він задоволено озирнувся на будинок за своєю спиною, будинок, у якому були три ванні кімнати, гаряча та холодна вода в кожній спальні, найсучасніша система центрального опалення, найновіші електронні прилади, штат покоївок, шеф-кухар і посудомийниця. Здається, сер Чарльз дещо по-своєму інтерпретував вираз «просте життя».

З будинку вийшла висока й дуже негарна жінка й важкими кроками підійшла до них.

– Доброго ранку, міс Мілрей.

– Доброго ранку, сере Чарльзе. Доброго ранку. (Легкий кивок двом іншим джентльменам.)
Ось меню вечері. Можливо, ви захочете щось у ньому змінити?

Сер Чарльз взяв меню й забурмотів:

– Поглянемо, диня канталупа, борщ, свіжа скумбрія, шотландська куріпка, суфле

«Сюрприз», канапе «Діана»... Ні, гадаю, я нічого не змінюватиму, все чудово, міс Мілрей. Гості прибудуть потягом о пів на п'яту.

– Я вже дала Голгейту вказівки. До речі, сере Чарльзе, якщо ваша ласка, то дозвольте сказати, буде краще, якщо я сьогодні повечеряю з вами.

Сер Чарльз страшенно здивувався, але люб'язно відповів:

– Дуже радий, міс Мілрей, звичайно... але... ем... Міс Мілрей спокійно пояснила.

– Інакше, сере Чарльзе, за столом буде тринадцятеро людей, а люди часто забобонні.

З тону міс Мілрей було зрозуміло, що вона готова хоч щовечора частувати тринадцятьох гостей без найменшого хвилювання. Вона вела далі:

– Думаю, тоді все узгоджено. Я повідомила Голгейта, що машиною треба забрати леді Мері та Беббінгтонів. Усе правильно?

– Абсолютно. Я саме збирався вас попросити.

Із трохи зверхньою усмішкою на суворому обличчі міс Мілрей пішла геть.

– Це, – святобожно промовив сер Чарльз, – просто неймовірна жінка. Я завжди боюся, що вона прийде й почне чистити мені зуби.

– Втілення завбачливості, – сказав Стрендж.

– Вона працює на мене вже шість років, – додав Картрайт. – Спершу була моєю секретаркою в Лондоні, а тут, я вважаю, вона щось на кшталт економки найвищого розряду. З нею в будинку все працює як годинник. І от раптом, уяви собі, вона хоче піти!

– Чому?

– Вона каже, – сер Чарльз недовірливо потер ніс, – вона каже, що в неї мати, прикута до візка. Особисто я в це не вірю. В таких жінок взагалі не буває матерів. Вони самовільно генеруються в динамо-машинах. Ні, тут щось інше.

– Цілком імовірно, – сказав сер Бартолом'ю, – що люди почали подейкувати.

– Подейкувати? – Актор витріщився на друга. – Подейкувати про що?

– Мій любий Чарльзе, ну ти ж розумієш, про що йдеться.

– Ти маеш на увазі, про нас із нею? З її зовнішністю? В її віці?

– Їй, певно, ще немає п'ятдесяти.

– Думаю, е. – Сер Чарльз обміркував сказане. – Але серйозно, Толлі, ти бачив її обличчя? На ньому два ока, ніс, рот, але це не те, що можна назвати обличчям – принаймні жіночим обличчям. Найжадібніша до скандалів сорока і то не могла б приплести мені пристрасть до такого обличчя.

– Ти недооцінюєш уяву місцевих старих дів.

Сер Чарльз похитав головою.

– Я не вірю. В міс Мілрей відчувається гідність, яку не може не помітити навіть стара діва. Її зіткано з чеснот і поваги, до того ж вона достобіса корисна працівниця. Я завжди обираю таких нудних і страшних секретарок.

– Як мудро.

Кілька хвилин сер Чарльз сидів глибоко замислений. Сер Бартолом'ю, щоб відволікти його, запитав:

– А хто приїздить по обіді?

– Енджі, наприклад.

– Енджела Саткліфф? Це добре.

Містер Саттертвейт зацікавлено нахилився вперед, йому хотілося дізнатися, хто буде на прийомі. Енджела Саткліфф була відомою акторкою, вже немолодою, але досі харизматичною, і публіка любила її за кмітливість і шарм. Часом її називали наступницею Еллен Террі.

– Ще будуть Дейкези.

Містер Саттертвейт знову кивнув сам до себе. Місіс Дейкез належало «Амброзін Лтд», успішне жіноче ательє. В театральній програмці можна було прочитати: «Сукні міс Бланк для першої дії надано “Амброзін Лтд”, Брук-стріт». Чоловік модельєрки, капітан Дейкез, був темною конячкою, якщо користуватися його улюбленим жаргоном перегонів. Він чимало часу проводив на іподромах і сам багато років тому брав участь у Великих Національних перегонах. Потім щось сталося – ніхто не знає напевне, – хоча про це ходили чутки. Розслідування не було, все замели під килим, але коли згадували Фредді Дейкеза, люди злегка здіймали брови.

– Ще буде Ентоні Естор, драматург.

– Звісно, – сказав містер Саттертвейт. – Вона написала «Односторонній рух». Дивився п'єсу двічі. Вистава здобула шалену популярність.

Саттертвейту було приємно похизуватися: він знає, що Ентоні Естор – жінка.

– Так і є, – мовив сер Чарльз. – Забув її справжнє прізвище. Віллз, здається. Я зустрічався з нею лише раз. Запросив її, щоб потішити Енджелу. Оце й усі, хто приїде.

– А як щодо місцевих? – запитав лікар.

– А-а, місцеві! Ну, будуть Беббінгтони. Він – священик, приймний чоловік, не дуже на священика схожий, і його дружина, дуже мила жінка. Дає мені корисні поради із садівництва. Тож будуть вони, леді Мері та Егг. Все. А, так, ще буде молодик, Мендерз, журналіст, здається, чи щось таке. От і вся вечірка.

Містер Саттертвейт був методичним чоловіком, тож одразу порахував гостей.

– Міс Саткліфф – один, плюс Дейкези – це три, Ентоні Естор – чотири, леді Мері з донькою – шість, священик з дружиною – вісім, молодик – дев'ять, ми троє – дванадцять. Або міс Мілрей помилилася, або ви, сере Чарльзе.

– Міс Мілрей не могла помилитися, – впевнено сказав сер Чарльз. – Ця жінка ніколи не помиляється. Боже, дійсно, ви маєте рацію. Я й справді пропустив одного гостя. Вилетіло з голови.

Він тихо посміявся.

– Йому б це теж не сподобалося. Цей чоловік – найбільший чванько з усіх, кого я знаю.

В очах містера Саттертвейта зблиснули іскорки. Він завжди вважав акторів наймарнославнішими з усіх людей. І сера Чарльза Картрайта – також. Те, що Картрайт бачив у чужому оці скалку, а в своєму й колоди не помічав, розважило Саттертвейта.

– І хто ж цей егоїст? – запитав він.

– Один пройдисвіт, – пояснив сер Чарльз. – Утім, пройдисвіт славетний. Ви, певно, чули про нього. Еркюль Пуаро. Він бельгієць.

– Детектив, – сказав містер Саттертвейт. – Ми з ним знайомі. Цікава особа.

– О, він той іще персонаж, – погодився сер Чарльз.

– А я його ніколи не бачив, – мовив сер Бартолом'ю, – але багато про нього чув. Але він, здається, певний час тому відійшов від справ, так? Напевне, більшість історій, які я про нього чув, – вигадки. Що ж, Чарльзе, сподіваюся, на цих вихідних не станеться жодних злочинів.

– З якого б це дива? Бо в домі детектив? Ти ставиш коня поперед воза, хіба ні, Толлі?

– Ну, в мене своя теорія світобудови.

– І що ж це за теорія? – запитав містер Саттертвейт.

– Я вважаю, що події притягуються до людей, а не люди до подій. Чому в одних людей цікаве життя, а в інших – нудне? Через їхнє оточення? Аж ніяк. Хтось може проїхати через увесь світ без жодних пригод. Різня станеться за тиждень до його приїзду, землетрус – за день після його від'їзду, і затоне човен, на який він майже сів. А хтось інший живе в Белемі й щодня їздить на роботу в Сіті, і з ним трапляється неймовірне. Він стає героєм заплутаного сюжету з бандою шантажистів, вродливими дівчатами та автомобільними бандитами. Є люди, які притягують трощу кораблів. Навіть якщо вони сідають у човник, що пливе по декоративному озеру, щось обов'язково станеться. Тож у певному розумінні таким людям, як Еркюль Пуаро, не доводиться вишукувати злочинів: злочини знаходять їх самі.

– У такому разі, – сказав містер Саттертвейт, – можливо, це добре, що міс Мілрей приєднається до нас за вечерею і за столом не буде тринадцятеро гостей.

– Що ж, – люб'язно промовив сер Чарльз, – можеш скоїти вбивство, Толлі, якщо вже тобі так хочеться. За однієї умови: жертвою буду не я.

І сміючись, трое чоловіків повернулися до будинку.

Розділ другий

Інцидент перед вечерею

Найбільше містера Саттертвейта цікавили люди. Жінки загалом більше, ніж чоловіки. Як на мужнього чоловіка, містер Саттертвейт забагато знав про жінок. Був у його характері відтінок жіночності, який допомагав розуміти жінок глибше. Вони завжди довіряли містеру

Саттертвейту, але ніколи не сприймали всерйоз. Часом йому бувало через це гірко. Він завжди спостерігав за п'єсою з-за лаштунків, але ніколи не був головним героєм драми – і почувався відповідно. Але насправді роль спостерігача дуже йому пасувала.

Цього вечора, сидючи у великій кімнаті, що виходила на терасу, прикрашеній сучасною фірмою так, щоб нагадувати люксову каюту корабля, він зосередився на тому, щоб точно визначити, в який відтінок Синтія Дейкез вифарбувала своє волосся. То був якийсь геть новий тон – прямісінько з Парижа, як він підозрював, – незвичайна і досить приємна барва зеленкуватої бронзи. Який саме вигляд насправді мала місіс Дейкез, сказати неможливо. То була висока жінка, чия фігура бездоганно відповідала вимогам часу. Її шия та руки мали такий відтінок засмаги, який зазвичай буває, коли засмагаєш за містом, проте неможливо було визначити, природний він був чи штучний.

Зеленувато-бронзове волосся було укладено дуже хитро й модно – так уміють лише найкращі лондонські перукарі. Її вищипані брови, підфарбовані вії, вишукано намакіяжене обличчя та губи, підведені так, що їхня природна пряма лінія не проглядалася – все це здавалося доповненням до бездоганної вечірньої сукні глибокого і незвичайного відтінку синього, сукні дуже простого начебто фасону (що було навдивовижу далеко від правди) та з незвичайної тканини – на позір нудної, але з прихованим мерехтінням.

– Оце здібна жінка, – зауважив містер Саттертвейт, схвально оглядаючи її. – Цікаво, яка вона насправді.

Але цього разу йому йшлося про розум, а не про тіло.

Вона говорила слова, розтягуючи їх, в тональності моменту.

– О Господи, це було неможливо. Ну, тобто якісь речі можливі, а інші – ні. Це було неможливо. Просто приголомшливо.

Це було тепер нове слівце – про все казали «приголомшливо».

Сер Чарльз бадьоро змішував коктейлі та говорив з Енджелою Саткліфф, високою сивою жінкою з бешкетною усмішкою та гарними очима.

Дейкез розмовляв з Бартолом'ю Стренджем.

– Всі знають, що не так зі старим Ледісборном. Уся стайня знає.

Він говорив високим різким голосом – маленький, рудий, схожий на лиса чоловік з короткими вусами та хитруватими очима.

Поряд із містером Саттертвейтом сиділа міс Віллз, чию п'єсу «Односторонній рух»

назвали однією з найкмітливіших і найсміливіших у Лондоні за останні роки. Міс Віллз була високою та худорлявою, зі скісним підборіддям і дуже погано накрученим світлим волоссям. На ній було пенсне та мішкувата шифонова сукня. Її голос звучав високо і невиразно.

— Я їздила на південь Франції, — сказала вона. — Але, щиро кажучи, мені там не дуже сподобалося. Не надто дружнє оточення. Але звісно, самі розумієте, це корисно для моєї роботи — бачити що, де і як.

«Бідолашна, — подумав містер Саттертвейт. — Успіх відрізає її від місця, де їй би належало бути — пансіонату в Борнмуті. Там їй би сподобалося».

Чоловік дивувався: які ж несхожі автори та їхні творіння. Тон світського лева, який звучить у п'есах Ентоні Естора — хіба є бодай натяк на нього в самій міс Віллз? Потім він помітив, що блідо-блакитні очі за пенсне були надзвичайно проникливими. Зараз вони дивилися на нього, оцінюючи, від чого містер Саттертвейт дещо зникає. Скидалося на те, що міс Віллз старанно намагається вивчити його напам'ять.

Сер Чарльз саме розливав коктейлі.

— Дозвольте я принесу вам коктейль, — сказав містер Саттертвейт, підстрибуючи.

Міс Віллз захихотіла.

— Не відмовлюся, — відповіла вона.

Двері прочинилися, і Темпл оголосила прибуття леді Мері Літтон-Гор, містера та місіс Беббінгтон і міс Літтон-Гор. Містер Саттертвейт приніс міс Віллз її коктейль, а потім підкрався поближче до леді Мері Літтон-Гор. Як уже зазначалося, в нього була слабкість на титули. Проте тут був не лише снобізм — йому просто подобалися благородні жінки, а леді Мері, безумовно, до них належала.

Залишившись удовою з дитиною трьох років, без грошей, вона приїхала до Лумута і зняла маленький котедж, де відтоді й жила з однією відданою покоївкою. Леді Мері була високою стрункою жінкою п'ятдесяти п'яти років, проте на вигляд старшою. Вираз обличчя милий і дещо сором'язливий. Вона обожнювала свою доньку, але водночас трохи тривожилася через неї.

Герміона Літтон-Гор, яку з якихось загадкових причин кликали «Егг», не була схожа на свою матір. Порівняно з нею, донька була енергійніша. Містерові Саттертвейту подумалося, що вона не вродлива, але, безумовно, приваблива. І вабила в ній саме ряснота жвавості. Дівчина здавалася вдвічі живішою за будь-кого в цій кімнаті. Егг була середнього зросту, із темним волоссям і сірими очима. Було щось у тому, як уперто

волосся лягало кучерями їй на шию, в прямому погляді сірих очей, в округлості її щічок, в заразливому сміху такого, що змушувало думати про бунтарську юність і живучість.

Вона стояла й говорила з Олівером Мендерзом, який щойно прийшов.

– Не розумію, чому тепер ти вважаєш мореплавство нудним. Колись тобі це подобалося.

– Егг, люба моя. Люди виростають.

Він розтягував слова, зводячи брови.

Красивий молодик, років двадцяти п'яти на око.

І щось іще в ньому, що ж це, він іноземець? Було в ньому щось неанглійське.

За Олівером Мендерзом спостерігав іще один чоловік. Невисокий, з яйцеподібною головою та дуже нетутешніми вусами. Містер Саттертвейт уже нагадав про себе містеру Еркюлю Пуаро. Той відреагував украй люб'язно. Містер Саттертвейт підозрював, що Пуаро навмисне підкреслював іноземне походження своїх манер. Маленькі блискучі очі бельгійця ніби казали: «Хочете, щоб я побув блазнем? Щоб розіграв перед вами комедію? Bien[1 - Гаразд (фр.). (Тут і далі прим. перекл.)] – буде як ви хочете!»

Але зараз очі Еркюля Пуаро не блищали. Він мав задумливий і трохи сумний вигляд.

Превелебний Стівен Беббінгтон, лумутський пастор, приєднався до леді Мері та містера Саттертвейта. Стівенові було за шістдесят, у нього були добрі вицвілі очі, і поведився він сором'язливо, що мимоволі схиляло до нього.

Він сказав містерові Саттертвейту:

– Нам дуже пощастило із сером Чарльзом. Він такий добрий, такий щедрий. Дуже приємно мати такого сусіда. Впевнений, леді Мері зі мною погодиться.

Леді Мері усміхнулася.

– Він мені дуже подобається. Успіх його не зіпсував. Багато в чому він, – вона всміхнулася ширше, – іще дитина.

Поки містер Саттертвейт розмірковував про нестримні материнські інстинкти жінок, підійшла покоївка з тацею коктейлів. Цю рису містер Саттертвейт, вихованець вікторіанської епохи, схвалював.

– Можеш випити коктейль, ма, – мовила Егг, підбігаючи до них із келихом у руці. – Але

тільки один.

– Щиро дякую, люба, – покірно сказала леді Мері.

– Думаю, – додав містер Беббінгтон, – моя дружина теж не буде проти, якщо я вихилю один.

І він розсміявся тихим пасторським сміхом.

Містер Саттертвейт глянув на місіс Беббінгтон, яка наполегливо розповідала серу Чарльзові щось про компост.

«У неї гарні очі», – подумав він.

Місіс Беббінгтон була огрядна й не надто охайна. Здавалося, вона пашіє енергією і не схильна до дріб'язковості. Як і казав Чарльз Картрайт, приємна жінка.

– Скажіть, – леді Мері нахилилася вперед, – хто ця молода дама в зеленому, з якою ви говорили, коли ми зайшли?

– Це драматургиня – Ентоні Естор.

– Що? Ця анемічна молода жінка? О! – Вона прикусила язика. – Як нечемно з мого боку. Але я приголомшена. Вона не схожа... Тобто вона схожа на недотепну виховательку дитячого садочку.

Опис був таким точним, що містер Саттертвейт розсміявся. Містер Беббінгтон дивився в дальній кут вітальні дружніми короткозорими очима. Він відпив коктейлю й кашлянув. «Не звук до коктейлів», – подумав містер Саттертвейт. Може, священик і вважав їх символом часу, але не любив. Містер Беббінгтон, злегка скривившись, зробив іще один рішучий великий ковток.

– Це ви про леді, яка стоїть отам? О Господи... – Він приклав руку до горла.

Продзеленчав голос Егг Літтон-Гор:

– Олівере, ти слизький Шейлоку...

«Ну звісно, – подумав містер Саттертвейт, – він не іноземець, він єврей!»

Яка ж вони гарна пара. Обое такі молоді, вродливі і... постійно сперечаються, а це хороший знак...

Його думки перебив дивний звук. Містер Беббінгтон звівся на ноги й похитувався вперед-назад. Обличчя звело судомою.

Саме дзвінкий голос Егг привернув до Беббінгтона увагу гостей, хоч леді Мері теж звелася на ноги, тривожно здійнявши руку.

– Дивіться, – гукнула Егг. – Містеру Беббінгтону погано.

Сер Бартолом'ю Стрендж квапливо виступив уперед і, підтримуючи хворого, підвів його до канапи, що стояла вздовж стіни вітальні. Решта скупчилися навколо, сповнені бажання допомогти, але безсилі...

За дві хвилини Стрендж випростався і похитав головою. Він сказав прямо, знаючи, що немає сенсу ходити околяса.

– Мені шкода, – сказав лікар. – Він помер...

Розділ третій

Сер Чарльз замислюється

– Саттертвейте, зайдете на хвильку до нас? – визирнув з-за дверей сер Чарльз.

Минуло півгодини. Знічення змінилося спокоем. Леді Мері вивела невітшну місіс Беббінгтон з кімнати і зрештою поїхала з нею до пасторського будинку. Міс Мілрей вирішувала питання по телефону. Приїхав місцевий лікар і прийняв чергування в сера Бартолом'ю. Меню вечері скоротили, і за мовчазною згодою всі гості розійшлися після неї по кімнатах. Містер Саттертвейт саме збирався до себе, коли сер Чарльз озвався до нього з кімнати, де помер містер Беббінгтон.

Містер Саттертвейт зайшов туди, долаючи тремтіння. Він був уже досить старий, щоб жахатися вигляду смерті... Бо скоро, мабуть, і сам він... Але нащо про це думати?

– Років двадцять ще протримаюся, – твердо заявив сам собі.

Окрім них, у кімнаті, обставленій як каюта, був тільки Бартолом'ю Стрендж. Той схвально кивнув, побачивши Саттертвейта.

– Це добре, – сказав він. – Саттертвейт нам допоможе розібратися. Він життя знає.

Дещо здивований, містер Саттертвейт сів у крісло поряд із лікарем. Сер Чарльз ходив сюди-туди. Він забув про те, що долоні треба стискати, і його схожість із відставним моряком вже не проглядалася так яскраво.

– Чарльзові це не подобається, – мовив сер Бартолом'ю. – Я маю на увазі смерть бідолашного Беббінгтона.

Містеру Саттертвейту подумалося, що настрої у цій фразі передано не точно. Хіба могло комусь сподобатися те, що сталося? Він зрозумів, що Стрендж має на увазі дещо інше, відмінне від того, що сказав.

– Те, що сталося, дуже сумно, – почав містер Саттертвейт, обережно намагаючись шлях. – Так, дуже-дуже сумно, – повторив він і знову затремтів, як кілька хвилин тому.

– Кгм, так, досить болісно, – сказав лікар з професійною ноткою в голосі.

Картрайт припинив ходити сюди-туди.

– Ти колись бачив, щоб хтось отак само помер, Толлі?

– Ні, – задумливо відповів Бартолом'ю. – Не сказав би, що бачив таке. Але, – додав він за секунду-дві, – не думаю, що я бачив так багато смертей, як тобі здається. Психіатр не схильний вбивати своїх пацієнтів. Він допомагає їм лишатися живими й отримує за це гроші. Мак-Дугал точно бачив набагато більше смертей.

Лікар Мак-Дугал, якого викликала міс Мілрей, був головним лікарем Лумута.

– Мак-Дугал не бачив, як помер цей чоловік. Коли він прибув, Беббінгтон уже був мертвий. Він міг судити лише за тим, що ми йому сказали і що сказали ви. Мак-Дугал переконаний, що це якийсь удар, що Беббінгтон уже був немолодий, а здоров'я мав не надто міцне. Такого пояснення мені не достатньо.

– Можливо, і йому теж, – пробурмотів Стрендж. – Але має ж лікар бодай щось сказати. Удар – хороше слово, воно нічого не означає, але задовольняє розум. Зрештою, Беббінгтон і справді був немолодий, а його здоров'я і справді останнім часом підводило – нам так сказала його дружина. Мабуть, щось раптово дало збій.

– Чи було це схоже на типовий напад чи удар, чи як ви там це називаєте?

– Напад чого?

– Якоїсь відомої хвороби?

– Якби ти вивчав медицину, – сказав сер Бартолом'ю, – то тобі було б відомо, що в ній заледве є бодай щось типове.

– Що саме ви хочете сказати, сере Чарльзе? – запитав Саттертвейт.

Картрайт не відповідав. Він махнув рукою – не зовсім ясно, що це мало означати. Стрендж тихо посміявся.

– Чарльз сам себе не розуміє, – мовив він. – Просто його свідомість схильна продукувати драматичні варіанти розвитку подій.

Сер Чарльз видав докірливий жест. Чоловік, здавалося, глибоко занурився в свої думки, замислився. Він відсторонено похитав головою.

Містер Саттертвейт силкувався зрозуміти, кого ж той нагадував йому. Але от, пригадав! Арістід Дюваль, голова Секретної служби, який викриває таємний заклот у «Підземних дротах». Наступної миті він був уже певен: сер Чарльз несвідомо підкульгував під час ходіння, а Арістіда називали «Кульгавим».

Сер Бартолом'ю намагався зруйнувати несформульовані підозри Картрайта, застосовуючи до них безжалісний здоровий глузд.

– То що ти підозрюєш, Чарльзе? Самогубство? Вбивство? Кому треба вбивати священика, який і мухи не скривдить? Це вже щось із царини фантастики! Самогубство. Ну, цей варіант можна розглянути. Тут можна принаймні уявити, з яких причин Беббінгтону могло схотітися накласти на себе руки.

– І з яких?

Сер Бартолом'ю злегка похитав головою.

– Ну, людині в душу не залізеш. Але могло бути, наприклад, таке: Беббінгтон дізнався, що хворіє на невиліковну хворобу. Ну, на рак, скажімо. Щось таке могло стати мотивом для самогубства. Можливо, йому не хотілося, щоб дружина спостерігала за його довгими стражданнями. Це просто припущення, звісно. Насправді ж, нічого не говорить про те, що Беббінгтон хотів вкоротити собі віку.

– Я не думав про суїцид, – почав був сер Чарльз.

Бартолом'ю Стрендж знову тихо посміявся.

– Ну звісно. Тебе цікавить не те, що дійсно могло статися. Тобі треба сенсації – в

коктейлях була новітня отрута, яка не лишає слідів.

Сер Чарльз скривився.

– Не певен, що це в моїх інтересах. Чорт забирай, Толлі, ти пам'ятаєш, що ті коктейлі готував я?

– Несподіваний напад манії убивства, еге? Думаю, в нашому випадку симптоми з'являться пізніше, але до ранку всі ми помremo.

– Дідько, ти все жартуєш, але... – Сер Чарльз роздратовано обірвав фразу.

– Я не жартую, – сказав лікар.

Голос його змінився. Тепер він звучав поважно, в ньому вгадувалася чуйність.

– Я не жартую про смерть бідного Беббінгтона. Я глузую з твоїх припущень, Чарльзе, тому що, ну просто тому що не хочу, щоб ти комусь випадково нашкодив.

– Нашкодив? – перепитав сер Чарльз.

– Можливо, ви, містере Саттертвейт, розумієте, до чого я хилю?

– Думаю, можливо, я здогадуюся, – мовив Саттертвейт.

– Хіба ти не розумієш, Чарльзе, – вів далі сер Бартолом'ю, – ці твої безпідставні підозри дійсно шкідливі? Такі речі швидко поширюються. Сам лише натяк на злочин, необгрунтований натяк, може завдати горя і болю місіс Беббінгтон. Я чув про декілька таких випадків. Раптова смерть, злі язики, чутки розлітаються по всіх усюдах, і снігова куля починає наростати – спинити її вже не може ніхто. Хай йому грець, Чарльзе, хіба ти не бачиш, що це жорстоко, що це зайве? Ти просто відпустив свою жваву уяву в галоп, дозволивши собі думати про те, чого немає.

Обличчя актора стало нерішучим.

– Про це я не подумав, – визнав він.

– Ти надзвичайно хороша людина, Чарльзе, але твоя уява дійсно, бува, виходить з берегів. Ну ж бо, скажи серйозно: чи справді ти вважаєш, що комусь, бодай комусь, могло знадобитися вбити цього безневинного чоловіка?

– Навряд чи, – сказав сер Чарльз. – Ні, як ти й кажеш, це мало ймовірно. Вибач, Толлі, але це не просто вибрик з боку. Я дійсно відчув, що тут щось не так.

Містер Саттертвейт тихенько кашлянув.

– Дозвольте висловити припущення? Містерові Беббінгтону стало зле через кілька хвилин після того, як він зайшов до кімнати, щойно він відпив коктейлю. Але я помітив, що пастор скривився, п'ючи його. Мені подумалося, це тому, що старий не звик до смаку коктейлів. Але якщо взяти це до уваги, то скромне припущення містера Бартолом'ю щодо самогубства може виявитися слушним. Це здається можливим, а от ідея про вбивство і справді звучить надто надумано.

Хоч це й не дуже вірогідно, а проте містер Беббінгтон все ж міг непомітно підсипати собі щось у склянку. Я бачу, що в цій кімнаті нічого не чіпали. Коктейльні склянки на своїх місцях. Ось келих містера Беббінгтона. Я знаю це, бо сидів отут і говорив із ним. Думаю, сер Бартолом'ю міг би взяти келих на аналіз: це можна зробити тихо, не збурюючи «розмов».

Лікар підвівся й узяв келих.

– Гаразд, – промовив він. – Потішу твою уяву, Чарльзе, але готовий закластися на десять фунтів проти одного, що там немає нічого, крім чистого як сльоза джину та вермуту.

– Домовилися, – сказав сер Чарльз.

Потім з гіркою усмішкою додав:

– Знаеш, Толлі, ти певною мірою винен у тому, що витворює моя фантазія.

– Я?

– Так, з твоїми розмовами про злочини вранці. Ти сказав, що цей чоловік, Еркюль Пуаро, свого роду буревісник, що куди він, туди й злочин. І от щойно він прибуває, як тут стається загадкова смерть. Звісно, я одразу ж починаю думати про вбивство.

– Цікаво, – видобув містер Саттертвейт і замовк.

– Так, – сказав Чарльз Картрайт. – Я про це думав. Що скажеш, Толлі? Чи можемо ми запитати в нього, що він про все це гадає? Ну, тобто це взагалі етично?

– Хороша думка, – буркнув містер Саттертвейт.

– Я знаю правила медичної етики, але не маю жодного уявлення про професійну етику детективів.

– Не можна просити співака заспівати, – пробурмотів містер Саттертвейт. – Чи можна просити детектива розслідувати? Хм, цікавий момент.

– Просто думка, – сказав сер Чарльз.

У двері тихенько постукали, і в кімнату знічено зазирнув Еркюль Пуаро.

– Заходьте, друже, – гукнув сер Чарльз, підстрибуючи. – Ми саме про вас говорили.

– Я подумав, можливо, я втручаюся куди не треба.

– Аж ніяк. Випийте.

– Дякую, ні. Я рідко п'ю віскі. Складночку сиропу час від часу...

Та в асортименті напоїв сера Чарльза сиропу не було. Коли гість влаштувався у кріслі, Картрайт перейшов одразу до справи.

– Не буду правити теревені, – промовив він. – Ми щойно говорили про вас, мсьє Пуаро, і про те, що сьогодні сталося. Чи не здається вам, що ситуація надто дивна?

Пуаро звів брови. Тоді запитав:

– Дивна? А що не так?

Бартолом'ю Стрендж сказав:

– Моему другові приверзлося, що старого Беббінгтона вбили.

– А ви так не вважаєте, ні?

– Нам цікаво дізнатися, що думаєте ви.

– Звісно, йому стало зле дуже раптово, справді, дуже.

– Саме так.

Містер Саттертвейт виклав теорію про самогубство і розповів про свою пропозицію взяти вміст келиха на аналіз.

Пуаро схвально кивнув.

– Так, це не завадить. Мені, як знавцеві людської природи, здається дуже мало ймовірним,

щоб цього приемного безневинного чоловіка комусь захотілося вбити. Але ідею про самогубство я підтримую ще менше. Однаке келих має щось нам підказати.

– А результати аналізу – які ваші припущення щодо них?

Детектив стенив плечима.

– Мої? Я можу лише здогадуватися. Ви хочете, щоб я здогадався, якими будуть результати?

– Так. І..?

– Тоді я думаю, там знайдуть лише рештки першокласного сухого мартіні. – Він уклонився серові Чарльзу. – Щоб отруїти людину коктейлем, одним з багатьох на таці, треба докласти неабияких зусиль. І якби цей милий священик задумав скоїти суїцид, то не думаю, що він зробив би це на вечірці. Це надто нерозсудливо щодо нас. А містер Беббінгтон здався мені дуже розсудливим. – Він замовк. – Така моя думка, коли ви вже мене запитали.

На мить запала тиша. Потім сер Чарльз глибоко зітхнув. Він прочинив одне з вікон і визирнув назовні.

– Вітер посилюється, – зауважив він.

Повернувся моряк, детектив секретної служби зник.

Але спостережливому містору Саттертвейту здалося, що сер Чарльз женеться за роллю, яку, врешті-решт, грати не йому.

Розділ четвертий

Нова Елейна

– Так, що ви думаєте, містере Саттертвейте? Як ви насправді вважаєте?

Містер Саттертвейт роззирнувся. Тікати було нікуди. Егг Літтон-Гор заскочила його на рибальському містку. Ці молоді жінки безжалісні... і страшенно наполегливі.

– Думаю, цю ідею вклав вам у голову сер Чарльз, – сказав він.

– Ні, не вкладав. Вона була там від самого початку. Все сталося так жахливо раптово.

– Він був уже старий, і здоров'я його підводило...

Егг перебила Саттертвейта:

– Маячня усе це. В нього був неврит, легкі прояви ревматоїдного артриту. Він з тих, хто хоч і поскрипує, але до дев'яноста доживає. Що скажете про допит?

– Ну, він, здається, був... звичайним?

– А що скажете про свідчення Мак-Дугала? Купа страшних термінів і все таке – детальний опис кожного органа – але чи не здалося вам, що він просто відмежувався словесною завісою? Все, що він сказав, зводилося до висновку: немає нічого такого, що свідчило б про те, що смерть настала не з природних причин. Але він не підтвердив, що смерть дійсно настала з природних причин.

– Люба, вам не здається, що ви чіпляєтеся до дрібниць?

– Річ у тому, що робив він. Він був спантеличений, але не мав за що зачепитися, тож і виставив як щит медичну обережність. А що думає сер Бартолом'ю Стрендж?

Містер Саттертвейт повторив одну з сентецій психіатра.

– Казала-мазала, одне слово, – задумливо промовила Егг. – Звісно, він людина поміркована. Мабуть, велике цабе з Гарлі-стріт так і мусить поводитися.

– В келиху були тільки джин і вермут, – нагадав їй містер Саттертвейт.

– Певно, це мусить усіх заспокоїти. І все-таки одна річ, яка сталася після допиту, змушує мене сумніватися...

– Сер Бартолом'ю щось вам сказав?

Містер Саттертвейт відчував наближення приємної цікавості.

– Не мені – Оліверу. Оліверу Мендерзові – він був на вечері того дня, але, можливо, ви його не пам'ятаєте.

– Я дуже добре його пам'ятаю. Він ваш близький друг?

– Колись був. Тепер ми здебільшого лаємося. Він влаштувався на роботу, в офіс до свого дядька у місті, і став якимсь... слизьким, якщо ви розумієте, про що я. Постійно каже, що

покине роботу й стане журналістом: пише він непогано. Але я думаю, це всього лише слова. Він хоче розбагатіти. Схоже, нині всі тільки про гроші й думають – це якось огидно, вам так не здається, містере Саттертвейте?

Тут він гостро відчув її молодість – її необгранковану, зверхню дитинність.

– Люба, – мовив він, – багато хто огидний з різних причин.

– Більшість людей, звісно, свині, – радісно погодилася Егг. – Ось чому я так бішуся через старого Беббінгтона. Бо розумієте, він був такий милий. Він готував мене до конфірмації і все оце, і хоча, звісно, багато чого в цій справі – маячня, але він був дуже приємний. Розумієте, містере Саттертвейте, я дійсно вірю в християнство, не так, як моя мама, – в книжечки і ранні служби і такі речі, – але глибоко, як в історичне явище. Церква запруджена пауліанськими традиціями – у церкві, власне, безлад, – але з християнством як таким усе гаразд. Тому я і не можу долучитися до комунізму, як Олівер. На практиці наші принципи дуже схожі: все спільне, все належить усім, але різниця в тому, що... ну, не буду в це заглиблюватися. Але Беббінгтони були істинними християнами. Вони не засуджували, не лізли в чужі справи, не таврували, вони завжди з добротою дивилися на людей, на події. Завжди такі лагідні, і Робін...

– Робін?

– Їхній син... Він поїхав до Індії, і його там убили...

Я... я була в нього закохана...

Егг блимнула. Задивилася на море...

Потім її увага повернулася в теперішнє, до містера Саттертвейта.

– Тож, розумієте, мені досить важко все це переживати. Особливо якщо це була не природна смерть...

– Моя люба!

– Ох, ну все ж це збіса дивно! Ну ви мусите визнати, що це дивно!

– Але ж ви сама щойно практично підтвердили, що в Беббінгтонів немає жодного ворога в цілому світі.

– Ось тому це і дивно. Я не можу вигадати жодного притомного мотиву...

– Фантастично! Але ж у коктейлі нічого не було.

– Хтось міг вколоти йому ін'єкцію.

– З отрутою, яку південно-американські племена індіанців використовували для стріл? – м'яко поглузував містер Саттертвейт. Егг вишкірилася.

– Саме так. Стара добра отрута, яка не лишає слідів. О, ви зверхньо кпините з цього. Можливо, одного дня ви дізнаєтеся, що ми мали рацію.

– Ми?

– Ми з сером Чарльзом.

Вона трохи зашарілася.

Містер Саттертвейт подумав рядками, відомими серед його покоління, коли в кожній книжковій шафі стояли «Цитати на всі випадки життя».

За неї вдвічі старший,
Старовинним мечем поранено йому щоку
Засмаглу, зранену, та все ж підвівши очі,
Так покохала, ніби доля – він.

Йому стало трохи соромно за те, що він думає цитатами, тим паче з Теннісона, про якого зараз мало згадують. До того ж хоч сер Чарльз був і засмаглий, та ран від меча на його обличчі не було, а Егг Літтон-Гор хоч і була, безумовно, схильна до здорової пристрасті, але навряд чи збиралася гинути від любові й поневірятися по ріках на баржі. У ній не було нічого від лілейної діви Астолату[2 - Йдеться про героїню артуріанських легенд Елейну з Астолату, чие нерозділене кохання до Ланселота Озерного у своїх поезіях оспівав Альфред Теннісон. (Прим. ред.)].

«Окрім, – подумав Саттертвейт, – її молодості...»

Дівчат завжди вабить до чоловіків середнього віку з цікавим минулим. Егг, здавалося, не була винятком з цього правила.

– Чому він не одружився? – різко запитала вона.

– Ну, – містер Саттертвейт замовк. Його відповідь, якщо коротко, зводилася до одного слова «обережність», але він розумів, що це слово для Егг Літтон-Гор неприйнятне. В сера Чарльза Картрайта було багато жінок, акторок та інших, але йому завжди вдавалося триматися від шлюбу подалі. Егг же очевидно хотілося б отримати більш романтичне пояснення.

– Та дівчина, яка померла від туберкульозу, її звали якось на М – він наче був у неї дуже закоханий?

Містер Саттертвейт пам'ятав жінку, про яку йшлося. Ходили чутки, щоправда, не надто наполегливі, начебто в Чарльза Картрайта був із нею роман, але містер Саттертвейт ні на мить не вірив, що сер Чарльз не одружувався через вірність її пам'яті. Він намагався висловитися якомога тактовніше.

– Думаю, в нього було багато романів, – сказала Егг.

– Ем, можливо, – тільки й видобув містер Саттертвейт, почуваячись по-вікторіанськи.

– Мені подобаються чоловіки, в яких були романи, – промовила Егг. – Це показує, що вони не гомосексуалісти чи ще щось таке.

Вікторіанство містера Саттертвейта отримало сильного стусана.

Він не знав, що відповісти. Егг не помітила його знічення і задумливо вела далі.

– Знаєте, сер Чарльз насправді розумніший, ніж здається. Звичайно, він часто грає, щось удає, але за всім цим ховається світлий розум. І з вітрилами він вправляється набагато краще, ніж можна подумати з його слів. Коли він про це розповідає, може здатися, що все це поза, але це не так. І в розслідуванні теж. Ви думаєте, все це заради ролі – він хоче зіграти великого детектива. А я скажу так: я думаю, він би дуже добре його зіграв.

– Ймовірно, – погодився містер Саттертвейт.

В інтонації, з якою він це сказав, ясно проявлялися його почуття. Егг вловила їх і висловила вголос:

– Але ви вважаєте, що, «Вбивство священика» – це не триллер. Це просто «Прикрий випадок за вечерею», соціальна трагедія. А що думає Еркюль Пуаро? Він мав би знати, що це насправді.

– Мсьє Пуаро порадив нам почекати на аналіз вмісту келиха.

– Зрозуміло, – сказала Егг, – він старішає. Відстав від життя.

Містер Саттертвейт скривився. Дівчина вела далі, не розуміючи, що бовкнула грубість.

– Ходімо, вип'ємо чаю з мамою. Ви їй подобається. Вона так сказала.

Дещо улещений, містер Саттертвейт прийняв запрошення.

Коли вони прийшли до будинку леді Мері, Егг зголосилася зателефонувати серу Чарльзові, щоб пояснити «зникнення» його гостя.

Містер Саттертвейт сидів у маленькій вітальні з вицвілим чинцем та натертими до блиску старими меблями. То була вікторіанська кімната, з тих, що він подумки називав «кімнатами леді», і вона йому подобалася.

Їхня розмова з леді Мері була приємною. Нічого надзвичайного, але невимушеність тішила. Вони говорили про сера Чарльза.

А містер Саттертвейт добре його знає? Та не надто, відказував той. Він був фінансово зацікавлений в успіху однієї з п'єс Картрайта кілька років тому. Так вони й подружилися.

— Він дуже харизматичний, — промовила леді Мері, усміхаючись. — Я відчуваю це так само, як і Егг. Думаю, ви помітили, що Егг притаманне поклоніння героям.

Містеру Саттертвейту було цікаво, чи не бентежить леді Мері, як матір, таке поклоніння. Але здавалося, її це не хвилювало.

— Егг так мало бачить життя, — сказала вона, зітхаючи. — Ми в такій скруті. Одна моя кузина показала їй декілька місць у місті, але після того вона майже ніде не була, хіба що часом до когось навідається. Мені здається, молоді треба бачити якомога більше місць і людей — особливо людей. Інакше... ну, близьке сусідство буває небезпечним.

Містер Саттертвейт погодився, пригадавши сера Чарльза та мореплавство, але за мить виявилось, що думки леді Мері розвиваються в протилежному напрямку.

— Приїзд сера Чарльза добре вплинув на Егг. Розширив її обрії. Розумієте, молоді тут мало, особливо чоловіків. Я завжди боялася, що Егг вийде заміж за когось просто тому, що не бачила інших.

Інтуїція містера Саттертвейта швидко підказала, про кого йдеться.

— Це ви про Олівера Мендерза?

Леді Мері зашарілася, щиро здивувавшись.

— О, містере Саттертвейте, і як ви здогадалися? Так, я дійсно мала на увазі його. Колись вони з Егг проводили багато часу разом, але деякі його погляди мене відштовхують.

— В юності мають бути свої примхи, — зауважив містер Саттертвейт. Леді Мері похитала

головою.

– Мені було так страшно. Звісно, він непогана партія, я все про нього знаю, а його дядько, який нещодавно запросив його працювати на свою фірму, дуже багатий чоловік. І не те що б... і певно, це нерозсудливо з мого боку... але...

Вона похитала головою, нездатна висловитися точніше.

Містер Саттертвейт раптом чомусь відчув себе її близьким другом. Він сказав тихо і просто.

– Та все ж, леді Мері, навряд чи вам хотілося б, щоб ваша донька вийшла за чоловіка вдвічі за неї старшого.

Її відповідь здивувала Саттертвейта.

– А може, так і безпечніше. Принаймні так є якась упевненість. В такому віці чоловіки найчастіше вже лишили свої гріхи та божевільні вчинки позаду і можна не боятися їх у майбутньому...

В кімнату зайшла Егг, і містер Саттертвейт не встиг нічого відповісти.

– Тебе довго не було, люба, – сказала їй мати.

– Я говорила із сером Чарльзом, матусю. Він лишився сам на сам зі своєю славою. – Вона з докором повернулася до містера Саттертвейта. – Ви не говорили мені, що гості роз'їхалися.

– Так, повернулися додому вчора, усі, окрім сера Бартолом'ю Стренджа. Він збирався побути до завтра, але вранці його викликали терміновою телеграмою. Один з його пацієнтів був у критичному стані.

– Як шкода. Бо я збиралася усіх їх як слід роздивитися. Можливо, я знайшла б розгадку.

– Яку ще розгадку?

– Містер Саттертвейт знає. О, байдуже. Олівер досі тут. Залучимо його. Він багато чого може, коли хоче.

Коли містер Саттертвейт повернувся до «Воронячого гнізда», господар будинку сидів на терасі з видом на море.

– Вітаю, Саттертвейте! Пили чай з Літтон-Горами?

– Так. Ви не проти?

– Звісно ні. Егг мені телефонувала. Дивна дівчина, ця Егг...

– І приваблива, – сказав містер Саттертвейт.

– Гм, так, певно.

Він підвівся і зробив кілька безцільних кроків.

– Господи, – раптом із гіркотою промовив він, – краще б я ніколи не приїздив до цього проклятого місця.

Розділ п'ятий

Втеча від леді

Містер Саттертвейт подумав про себе: «Нелегко йому». На мить йому стало шкода господаря будинку. У свої п'ятдесят два Чарльз Картрайт, веселий і галантний серцеїд, закохався. І, як він сам розумів, цей випадок був розпачливо безнадійний. Молодість тягнеться до молодості. «Дівчата не носять серця як ордени на мундирі», – подумалося Саттертвейту. Егг так розхвалювала сера Чарльза. Якби той дійсно щось для неї важив, вона б мовчала. Ні, її вибір – молодий Мендерз».

Зазвичай Саттертвейт не помилявся в своїх припущеннях.

Однак був усе ж один фактор, якого він не взяв до уваги, бо просто про нього не знав. А не знав він про те, що молодим старші люди можуть здатися вагомішими. Містер Саттертвейт, сам уже літній чоловік, щиро не міг уявити, що Егг може віддавати перевагу чоловікові середнього віку перед молодим. Безумовно, молодість була для нього найчарівнішим з усіх дарів.

Він лише впевнився у своїх припущеннях, коли Егг зателефонувала після вечері й попросила дозволу привести Олівера на «консультацію».

То був вродливий молодик із темними очима під важкими повіками, з граційними рухами. Він, здавалося, піддався наполегливості Егг, але сам ставився до ситуації ліниво-скептично.

– Можете ви її відмовити від цієї ідеї? – сказав він серу Чарльзові. – Це, мабуть, страшенно здорове заміське життя дає їй стільки сил. Знаєш, Егг, ти відразливо невгамовна. І твої смаки дитинні – злочин, сенсація, оце все.

– Ви скептично налаштовані, Мендерзе?

– Так, сер, насправді так. Милый стариган, який верз нісенітницю. Та це просто з царини фантастики, щоб він помер не своєю смертю!

– Сподіваюся, ви маєте рацію.

Містер Саттертвейт зиркнув на нього. Ким Чарльз Картрайт був сьогодні? Точно не моряком у відставці й не детективом міжнародної служби. Ні, він був кимось новим, невпізнаним.

Містер Саттертвейт з подивом зрозумів ким же. Сер Чарльз був сьогодні другою скрипкою. А першою – Олівер Мендерз.

Саттертвейт, сидячи в затінку, спостерігав за тим, як ці двоє, Егг та Олівер, сперечалися: Егг – палко, Олівер – мимохіть.

А от сер Чарльз немовби зістарився і мав вельми змучений вигляд. Кілька разів Егг зверталася до нього – затято і впевнено, але той відповідав мляво.

Молоді люди пішли об одинадцятій. Картрайт вийшов з ними на терасу і запропонував узяти ліхтарик, щоб підсвітити кам'янисту стежину.

Але ліхтарик був не потрібен. Місяць яскраво сяяв. Егг удвох з Олівером почали спускатися стежкою, і їхні голоси ставали дедалі тихішими.

Сяє місяць чи ні, а застудитися містеру Саттертвейту не хотілося. Він повернувся до кімнати-каюти. Сер Чарльз іще трохи постояв на терасі.

Зайшовши, той зачинив за собою вікно і, великими кроками здолавши відстань до тумбочки, налив собі віскі з содовою.

– Саттертвейте, – сказав він. – Завтра я іду звідси назавжди.

– Що? – скрикнув приголомшений Саттертвейт.

На обличчі Картрайта відбилась якась меланхолійне задоволення від того, яке враження справили його слова.

– Іншого Виходу Немає, – промовив він, і кожне слово, безумовно, починалося з великої літери. – Продам це місце. Якби ж хтось тільки знав, як багато воно для мене важило.

Голос його обірвався... в'язко... ефектно.

Сер Чарльз цілий вечір грав другу скрипку, і тепер його егоїзм починав брати гору. Це була сцена Великого Зречення, яку він так часто грав у найрізноманітніших драмах. «Облишити чужу дружину». «Зректися коханої дівчини».

В його голосі звучала бравурна легкодумність.

– Далі буде тільки гірше... тож іншого шляху немає. Молодість обирає молодість. Ці двоє створені одне для одного. Мені краще піти...

– То куди ж ви? – запитав містер Саттертвейт.

Актор зробив байдужий жест:

– Яка різниця? Будь-куди!

І вже іншою інтонацією додав:

– Можливо, поїду в Монте-Карло.

За мить, коли тонке чуття підказало йому, що остання фраза звела нанівець напруження попередніх, він додав:

– В серці пустелі чи в серці натовпу – яка різниця? По суті своїй людина самотня. Я завжди був таким – самітником...

Оце вже очевидно була фінальна репліка.

Він кивнув Саттертвейту і вийшов з кімнати.

Той підвівся і теж пішов до ліжка.

«Але це точно не буде серце пустелі», – подумав він, стиха посміявшись сам до себе.

Наступного ранку сер Чарльз страшенно вибачався перед містером Саттертвейтом за те, що мусить полишити містечко вже цього ранку.

– Не переривайте своїх відвідин, любий друже, я знаю, що ви збиралися до Гарбертонів у

Тевісток. Вас відвезуть машиною. Я відчуваю, що мушу дотримуватися обраного курсу, не озираючись. Ні, озиратися не можна.

Сер Чарльз по-чоловічому рішуче розправив плечі, палко потис Саттертвейтові руку й передав його всемогутній міс Мілрей.

Та, здається, готова була впоратися з цією ситуацією так само, як і з будь-якою іншою. Її аж ніяк не здивувало раптове скороспішне рішення сера Чарльза. Саттертвейтові не вдалося нічого з неї витягти. Ані раптові смерті, ані раптові зміни планів не могли вразити міс Мілрей. Вона приймала все, що ставалося, як даність і намагалася владнати якомога ефективніше. Вона зателефонувала ріелтерам, розіслала міжнародні телеграми й почала діловито друкувати щось на машинці.

Містер Саттертвейт утік від цього гнітючого видовища на набережну. Він бездумно гуляв уздовж води, коли хтось схопив його ззаду за руку. Озирнувшись, він побачив бліду дівчину.

– Що все це означає? – розлючено запитала вона.

– Що «все»? – відказав містер Саттертвейт.

– Усі кажуть, що сер Чарльз збирається поїхати звідси, що він продає «Вороняче гніздо».

– Так і є.

– Він іде?

– Вже поїхав.

– О! – Егг відпустила руку. Вмить вона стала схожа на маленьку дитину, яку жорстоко скривдили.

Містер Саттертвейт не знав, що сказати.

– Куди він поїхав?

– За кордон. На південь Франції.

– О!

Він і досі не знав, що сказати. Бо в цьому точно було не лише поклоніння...

Відчуваючи жаль до неї, він прокручував у голові різні втішні слова, аж коли вона

заговорила, шокувавши його.

– Котра з тих сучок це затіяла? – розлючено запитала Егг. Містер Саттертвейт витріщився на неї, широко розкривши рота від здивування.

Дівчина знову взяла його за руку й почала знав'ісіло трусити.

– Ви мусите знати, – кричала вона. – Котра з них? Сива чи та, друга?

– Люба, я не розумію, про що ви.

– Розумієте. Не можете не розуміти. Звісно ж це якась жінка. Я йому подобалася – знаю, що подобалася. Мабуть, одна з тих жінок теж помітила це того вечора й вирішила відбити його в мене. Ненавиджу жінок. Кішки вошиві. Ви бачили її вбрання? Тієї, із зеленим волоссям? Я від заздрості зуби стерла. Жінка в такому одязі завжди має фору – ви не можете цього заперечувати. Вона стара і страшна, як мое життя, справді, але яка різниця. Поряд із нею решта мають вигляд нечупарних незграб. Це вона? Чи це та, сива? Вона цікава, це одразу видно. У неї купа плюсів. І він називав її Енджі. Навряд чи це та прив'яла капуста. То це зеленоволоса хитруха чи Енджі?

– Люба, що за дивні ідеї у вашій голові? Він... ем... Чарльз Картрайт байдужий до обох цих жінок.

– Я вам не вірю! Принаймні він ім точно цікавий...

– Ні, ні, ні, ви помиляєтеся. Це все ваша бурхлива уява.

– Сучки, – вибухнула гнівом Егг. – Ось вони хто!

– Не варто вам вживати такі слова, люба.

– Я й гірші знаю.

– Можливо, нехай, але благаю, не кажіть так. Запевняю, ви все неправильно зрозуміли.

– Чому тоді він так поїхав?

Містер Саттертвейт прочистив горло.

– Я думаю, ем, він вирішив, що так буде краще. Егг пронизливо поглянула на нього.

– Тобто через мене?

– Ну, десь так, я гадаю.

– Тож він накивав п'ятами? Мабуть, я надто відверто показувала свої почуття. Чоловіки ненавидять, коли за ними бігають, хіба ні? Мама, зрештою, має рацію... Ви навіть не уявляєте, яка вона мила, коли говорить про чоловіків. Завжди в третій особі, така по-вікторіанськи чемна. «Чоловіки ненавидять, коли за ними бігають. Дівчина має дозволити бігати чоловікові». Ну хіба не прекрасно «дозволити бігати»? Звучить як своя протилежність. Взагалі-то Чарльз так і вчинив – побіг. Геть від мене. Він злякався. І біда в тому, що я не можу побігти за ним. Якщо я намагатимуся його наздогнати, він, певне, попливе на кораблі до закинутих берегів Африки чи ще кудись.

– Герміоно, – сказав містер Саттертвейт, – у вас серйозні почуття до сера Чарльза?

Дівчина нетерпляче на нього зиркнула.

– Звісно.

– А як же Олівер Мендерз?

Егг відкинула це припущення нервовим помахом голови. В неї був власний хід думок.

– Як думаєте, я можу йому написати? Нічого такого... якусь милу дівочу маячню. Щоб він розслабився, знаєте, відкинув страх.

Вона насупилася.

– Якою дурною я була. Мама б набагато краще все облаштувала. Вони це вміють, вікторіанці. Суцільна зніяковіла сором'язливість. Я неправильно поводитися. Думала, його треба заохочувати. Здавалося, ну... здавалося, його треба трішки підштовхнути.

– Скажіть мені, – вона різко повернулася до Саттертвейта, – він бачив, як я вчора цілувалася з Олівером?

– Якщо й бачив, то я не знаю. А коли ж..?

– У місячному сяйві. Коли ми спускалися стежкою. Я думала, він спостерігає за нами з тераси. Я думала, що, якщо він побачить, як ми з Олівером цілуємося, можливо, це його якось... розворушить. Бо я дійсно подобалася йому. Я готова поклястися.

– А хіба це не жорстоко щодо Олівера?

Егг рішуче помахала головою.

– Аж ніяк. Олівер вважає, що його цілунок – честь для будь-якої дівчини. Звісно, це погано вплине на його самолюбство, та не могла ж я зважити все. Мені хотілося зачепити Чарльза. Останнім часом він поводився дивно, непривітно якось.

– Моя люба дівчинко, – сказав містер Саттертвейт. – Думаю, ви не розумієте, чому сер Чарльз поїхав. Він вважав, що вам потрібен Олівер. Хотів врятувати себе від майбутнього болю.

Егг крутнулася навколо себе. Вона схопила Саттертвейта за плечі й утупилася йому в обличчя.

– Це правда? Дійсно? Телепень! Бовдур! Ох..!

Вона раптом відпустила містера Саттертвейта і, підстрибуючи, пішла поряд.

– Тоді він повернеться, – сказала вона. – Він повернеться. Якщо він не повернеться...

– Що ж тоді буде?

Егг розсміялася.

– Я його якось поверну. Ось побачите!

Здавалося, що в неї дійсно було чимало спільного з лілейною дівою з Астолату (ну, окрім манери висловлюватися, звісно). Проте містерові Саттертвейту подумалося, що методи Егг набагато практичніші за методи Елейни і помирати від розбитого серця в плани першої не входило.

Дія друга

Упевненість

Розділ перший

Сер Чарльз отримує лист

Містер Саттертвейт на день прибув у Монте-Карло. Його тур походів у гості завершився, а Рив'єра у вересні була його улюбленим пристановищем.

Він сидів у парку, насолоджуючись сонечком і читаючи позавчорашній «Дейлі мейл».

Раптом його увагу привернуло одне прізвище: «Стрендж». Стаття називалася: «Смерть лікаря Бартолом'ю Стренджа».

Він прочитав абзац:

З великим сумом повідомляємо про смерть сера Бартолом'ю Стренджа, видатного спеціаліста з нервових розладів. У день смерті сер Бартолом'ю приймав гостей у своєму будинку, в Йоркширі. Сер Бартолом'ю чудово почувався і був у доброму гуморі, його кончина наприкінці вечери була вкрай раптовою. Він розмовляв із друзями й пив портвейн, аж коли з ним раптом стався напад. Він помер до прибуття «швидкої допомоги». Ми гірко сумуватимемо за сером Бартолом'ю. Він був...

Далі йшов опис досягнень і роботи сера Бартолом'ю.

Містер Саттертвейт випустив газету з рук. Він був дуже неприємно вражений. В його голові промайнула згадка про лікаря: коли вони востаннє бачилися, той був сильний, життєрадісний, у розквіті сил. А тепер ось – мертвий. Містер Саттертвейт вихопив з тексту кілька слів, які тепер муляли в його свідомості. «Пив портвейн», «раптовий напад», «помер до прибуття «швидкої»...

Портвейн, не коктейль, але ж надто підозріло схоже на смерть у Корнуоллі. Містер Саттертвейт знову пригадав зсудомлене обличчя священика...

То що, як насправді..?

Він звів очі й побачив сера Чарльза Картрайта, який ішов до нього через газон.

– Саттертвейт! Дивовижно! Якраз вас мені й треба. Чули про бідолашного Толлі?

– Щойно прочитав.

Сер Чарльз опустився в крісло поряд із Саттертвейтом. На ньому був бездоганний костюм яхтсмена. Більше жодних тобі сірих фланелевих штанів і старих светрів. Тепер він був вишуканим яхтсменом з півдня Франції.

– Послухайте, Саттертвейте, Толлі був здоровий як бик. У нього ніколи не було проблем зі здоров'ям. Або я втратив зв'язок із реальністю, або ж це нагадує про те... про те, що...

– Про те, що сталося в Лумуті? Так, дійсно. Але ми, звісно, можемо помилятися. Схожість може бути лише зовнішньою. Зрештою, раптові смерті стаються постійно і з різних причин.

Сер Чарльз нетерпляче покивав головою. Потім додав:

– Я щойно отримав лист від Егг Літтон-Гор.

Містер Саттертвейт стримав усмішку.

– Це перший від неї?

Картрайт, нічого не підозрюючи, відповів:

– Ні. Перший я отримав невдовзі по тому, як сюди переїхав. Він наздогнав мене. В ньому вона розповідала новини і всяке таке інше. Я на нього не відповів... Хай йому, Саттертвейте, я не наважився на нього відповісти... Дівчина, звісно, не здогадується чому, а я просто не хотів виставляти себе дурнем.

Містер Саттертвейт прикрив рот, готовий всміхнутися, рукою.

– А що ж у цьому листі?

– Цей інакший. Це прохання допомогти...

– Допомогти? – Брови Саттертвейта здійнялися.

– Розумієте, вона була там, в тому будинку, коли це сталося.

– Тобто вона була свідком смерті Бартолом'ю Стренджа?

– Так.

– І що вона розповідає?

Сер Чарльз дістав з кишені лист. Він дещо повагався, потім передав його Саттертвейту.

– Краще самі прочитайте.

Містер Саттертвейт розгорнув аркуш з неприхованою цікавістю.

Любий сере Чарльзе, не знаю, коли Ви отримаєте цього листа, проте сподіваюся, що скоро. Я так хвилююся, я не знаю, що робити. Думаю, читаючи це, Ви вже знатимете з газет, що сер Бартолом'ю Стрендж помер. Власне, він помер точно так само, як і містер Беббінгтон. Це не може бути простим збігом – не може, аж ніяк не може... Я схвильована до смерті...

Послухайте, чи не могли б Ви приїхати і щось зробити? Можливо, це грубо прозвучить, але у Вас і раніше були підозри, яких ніхто не хотів чути, а тепер убито Вашого друга. Можливо, якщо Ви не приїдете, ніхто ніколи не з'ясує правди, а Ви можете – я цього певна. Нутром відчуваю...

І ще одне. Я хвилююся про одну людину... Він абсолютно до цього не причетний, я знаю це напевне, але все має дуже дивний вигляд. Ох, у листі я цього не поясню. Але чи не можете Ви повернутися? Ви б могли в усьому розібратися. Я знаю, що могли б.

Ваша кваплива Егг

– Ну? – нетерпляче запитав сер Чарльз. – Трохи уривчасто, так. Вона писала похапцем. Але що ви на це скажете?

Містер Саттертвейт повільно склав лист, даючи собі хвилину-дві подумати, перш ніж відповісти.

Він був згоден із тим, що лист був уривчастий, але не з тим, що його писали поспіхом. На його думку, кожне слово в листі ретельно продумали. Послання склали так, щоб зачепити самолюбство сера Чарльза, розворушити його лицарські якості та спортивні інстинкти.

І наскільки Саттертвейт розумів, це мало певний ефект.

– Кого, на вашу думку, вона має на увазі, кажучи «одна людина» та «він»? – запитав він.

– Мендерза, гадаю.

– То він там був?

– Виходить, що так. Не знаю чому. До зустрічі в моєму будинку Толлі не був із ним знайомий. Не розумію, чому він його запросив.

– А він часто запрошував когось пожити в себе?

– Він влаштовував такі великі прийоми три-чотири рази на рік. Зокрема завжди під час перегонів «Сент-Леджер».

– І багато часу він проводив у Йоркширі?

– У нього там був санаторій чи приватна лікарня, називайте як хочете. Він купив Мелфортське абатство (то стара будівля), відремонтував його і зробив на його території санаторій.

– Зрозуміло.

Містер Саттертвейт хвилину-дві мовчав. Потім промовив:

– Цікаво, кого ще він запросив.

Сер Чарльз відповів, що, можливо, в котрійсь із газет про це пишуть, і вони влаштували газетне дослідження.

– Ось воно, – сказав Картрайт.

Він прочитав уголос:

Сер Бартолом'ю Стрендж проводив свій традиційний прийом під час фестивалю «Сент-Леджер». Серед запрошених були: лорд і леді Іден, леді Мері Літтон-Гор, сер Джослін і леді Кемпбелл, капітан і місіс Дейкез, а також міс Енджела Саткліфф, відома акторка.

Вони з містером Саттертвейтом презирнулися.

– Дейкези та Енджела Саткліфф, – промовив сер Чарльз.

– Про Олівера Мендерза нічого не сказано.

– Подивімось іще в «Континентал дейлі мейл», – запропонував містер Саттертвейт. – Раптом там щось є.

Сер Чарльз проглянув газету. Раптом він напружився.

– Господи, Саттертвейте, послухайте:

СЕР БАРТОЛОМ'Ю СТРЕНДЖ

Після дізнання щодо смерті покійного сера Бартолом'ю Стренджа було встановлено, що смерть настала внаслідок отруєння нікотином, хоча ким та як було здійснено отруєння, слідству поки що не відомо.

Сер Чарльз насупився.

– Отруєння нікотином. Хіба нікотин така сильна речовина, щоб від неї люди падали без духу? Нічого я не розумію.

– Що збираєтеся робити?

– Робити? Куплю квиток на сьогоднішній «Блакитний потяг».

– Що ж, – сказав містер Саттертвейт, – мабуть, я вчиню так само.

– Ви? – Очі сера Чарльза вирячилися від подиву.

– Це якраз моя галузь, – скромно відповів містер Саттертвейт. – Я маю... ем... трохи досвіду. До того ж я близько знайомий із тамтешнім констеблем – полковником Джонсоном. Це стане в пригоді.

– Чудово! – вигукнув сер Чарльз. – Тоді замовлю нам купе в спальному вагоні.

Містер Саттертвейт подумав: «Дівчина свого досягнула. Казала ж вона, що поверне його. Казала. Цікаво, наскільки щирий її лист».

Егг Літтон-Гор, безумовно, була опортуністкою.

Сер Чарльз пішов по квитки, а Саттертвейт лишився прогулюватися в садку. Його свідомість насолоджувалася розв'язанням рівняння Егг Літтон-Гор. Він захоплювався її енергійністю, рушійною силою всередині неї і притлумлював вікторіанський голос, який не схвалював ініціативу жінок у сердечних справах.

Містер Саттертвейт був дуже спостережливим чоловіком. Розмірковуючи про жінок загалом і Егг Літтон-Гор зокрема, він постійно відганяв від себе запитання:

«Де я вже бачив цю голову такої незвичної форми?»

Власник голови сидів і задумливо дивився перед собою. То був чоловік невисокого зросту з непропорційно великими вусами.

Поряд із ним стояла з незадоволеним обличчям англійська дівчинка – спершу на одній нозі, потім на другій, потім замріяно смикаючи квітки лобелії.

– Не роби цього, сонечко, – сказала мати, не відриваючись від журналу мод.

– Мені нема чого робити.

Невисокий чоловік озирнувся на неї, і тут містер Саттертвейт зрозумів, чия то голова.

– Мсьє Пуаро, – сказав він. – Який приємний сюрприз.

Бельгієць підвівся і кивнув.

– Enchante, monsieur[3 - Радий зустрічі, мсьє (фр.)].

Вони потисли один одному руки, і містер Саттертвейт присів.

– В Монте-Карло, здається, з'їхалися всі. Менш ніж півгодини тому я натрапив на сера Чарльза Картрайта, а тепер-от – на вас.

– Сер Чарльз теж тут?

– Так, займається вітрильним спортом. Ви знаєте, що він продав будинок у Лумуті?

– О, ні. Я цього не знав. Я здивований.

– А я не дуже. Здається, Картрайт не з тих, кому подобається довго жити далеко від світу.

– О, так, тут я з вами згоден. Я здивований з іншої причини. Мені здавалося, що в сера Чарльза були інші підстави лишатися в Лумуті – дуже милі підстави, еге ж? Я маю рацію? Молода мадемуазель, яка так кумедно себе називає. Егг, чи не так?

Очі чоловічка м'яко зблиснули.

– То ви це помітили?

– Ну звісно ж, помітив. Мое серце добре відчуває, хто в кого закоханий, – ваше, думаю, теж. І до того ж la jeunesse[4 - Молодість (фр.)] ніколи не лишає байдужим.

Він зітхнув.

– Думаю, – сказав містер Саттертвейт, – що ви вгадали, чому сер Чарльз поїхав з Лумута. Він тікав.

– Від мадемуазель Егг? Але ж очевидно, що він її обожнює. Навіщо тоді тікати?

– О, – відповів містер Саттертвейт, – ви не розумієте наших англо-саксонських комплексів.

Мсьє Пуаро гнув свою лінію.

– Звісно, – мовив бельгієць, – це виграшний хід. Втечи від жінки, і вона одразу побіжить за тобою. Без сумніву, серу Чарльзові, чоловіку із таким досвідом, про це відомо.

Містер Саттертвейт неабияк здивувався.

– Не думаю, що все було саме так, – зауважив він. – Скажіть, що вас сюди привело? Відпустка?

– О, у мене тепер усе життя – відпустка. Я досягнув успіху. Розбагатів. Відійшов від справ. Тепер я подорожую, щоб побачити світ.

– Це чудово, – сказав містер Саттертвейт.

– N'est-ce pas?[5 - Правда ж? (фр.)]

– Мамо, – заскиглила дитина, – чим тут можна зайнятися?

– Люба, – з докором відповіла мати-англійка, – хіба не приємно приїхати за кордон і побути на сонечку?

– Так, але тут нема чого робити!

– Побігай, порозважайся. Піди подивися на море.

– Матап, – раптом прибігла французька дівчинка. – Joue avec moi[6 - Мамо, побався зі мною (фр.)].

Мама-француженка відірвалася від книжки.

– Amuse-toi avec ta balle, Marcelle[7 - Побався м'ячиком, Марсель (фр.)].

Слухняна французька дівчинка з похмурим обличчям почала покірно кидати м'ячик.

– Je m’amuse[8 - Я розважаюся (фр.)], – промовив Еркюль Пуаро, але у виразі його обличчя було щось дивне.

Потім, ніби прочитавши щось на обличчі Саттертвейта, він сказав:

– А все ж ви швидко все вловлюєте. Все саме так, як ви подумали...

Бельгієць помовчав хвилину-дві, а тоді додав:

– Розумієте, я ріс у бідній родині. Дітей було багато. Нам треба було вибиватися в люди. Я пішов працювати до поліції. Працював старанно. Потроху вибудував там кар’єру. Почав здобувати собі ім’я. Здобув його. Почав здобувати міжнародну репутацію. Нарешті я змушений був звільнитися. Почалася війна. Мене поранили. Я повернувся печальним виснаженим біженцем до Англії. Одна добра леді прихистила мене. Вона померла – і не своєю смертю, ні. Її вбили. Eh bien[9 - Ну що ж (фр.)], я увімкнув свій мозок. Змусив сірі клітинки працювати. Знайшов убивцю. І тут я зрозумів, що мою роботу не скінчено. Ні, насправді, мої можливості були тоді в розквіті. Так почалася моя друга кар’єра – кар’єра приватного детектива в Англії. Я розкрив багато цікавих і складних справ. О, мсьє, як я жив! Психологія людської натури просто неймовірна! Я розбагатів. Я казав собі: одного дня у мене буде стільки грошей, скільки треба. І я здійснив всі свої мрії.

Він поклав руку на коліно Саттертвейту.

– Друже мій, остерігайтеся того дня, коли ваші мрії здійсняться. Оця дитина поряд із нами – вона теж мріяла поїхати за кордон, мріяла про розваги, про те, як усе зміниться. Розумієте?

– Мабуть, – сказав містер Саттертвейт. – Відпочинок вас, певне, не тішить?

Пуаро кивнув.

– Атож.

У певні моменти Саттертвейт був схожий на Пака[10 - Паком називається домашній дух або дух природи в англійському фольклорі. Міг допомагати людям, коли ті залишали для нього гостинці, або шкодити, якщо його ображали. (Прим. ред.)]. Зараз був один з них. На його маленькому зморшкуватому обличчі готова була з’явитися бешкетна усмішка. Він вагався. Казати? Чи ні?

Він повільно розгорнув газету, яку досі тримав у руках.

– А ви бачили це, мсьє Пуаро?

Вказівним пальцем він показав на статтю, яку мав на увазі. Маленький бельгієць узяв газету. Містер Саттертвейт спостерігав за тим, як той читав. Вираз обличчя не змінився, але англійцеві здалося, що тіло Пуаро напружилося, як тіло тер'єра, коли пес уловив запах щурячої нори.

Еркюль Пуаро перечитав статтю, потім склав газету й повернув її містеру Саттертвейту.

– Цікаво, – видобув він.

– Так. Здається, що сер Чарльз Картрайт мав рацію, а ми помилялися, еге ж?

– Так, – сказав Пуаро. – Здається, ми помилялися. Зізнаюся, друже, я не міг повірити, що такого милого й дружнього старого могли вбити... Що ж, виходить, я недогледів... Хоча, знаєте, можливо, це і збіг. Збіги трапляються – і навіть найдивовижніші. Кому-кому, а Еркюлю Пуаро відомо про такі збіги, що вам і не снилося...

Він на мить замовк, а потім повів далі:

– Можливо, інтуїція Чарльза Картрайта все правильно йому підказувала. Він актор – чутливий, вразливий, – він частіше щось відчуває, аніж доходить до цього в логічний спосіб. Такий підхід у житті часто призводить до катастрофи, проте інколи виправдовує себе. Цікаво, а де зараз сер Чарльз?

Містер Саттертвейт усміхнувся.

– А я знаю де. Він пішов по квитки у спальний вагон «Блакитного потяга». Ми з ним сьогодні повертаємося в Англію.

– Ага! – багатозначно вигукнув Пуаро. У його очах, яскравих, допитливих, хитруватих, було запитання. – Який же невгамовний наш сер Чарльз. То він, виходить, рішуче налаштований зіграти-таки свою роль детектива-аматора? Чи є інші причини?

Містер Саттертвейт не відповідав, але бельгієць, здається, розшифрував його мовчання.

– Розумію, – сказав він, – ясні очі мадемуазель служать йому маяком. Тож його кличе не тільки злочин?

– Вона написала йому, – зізнався містер Саттертвейт, – бажаючи повернутися.

Пуаро кивнув.

– Цікаво, – мовив він. – Я не дуже розумію... Містер Саттертвейт перебив.

– Ви не розумієте сучасних англійських дівчат? Ну, воно й не дивно. Я і сам їх не завжди розумію. Такі дівчата, як міс Літтон-Гор...

Тепер уже перебив детектив.

– Пробачте. Все не зовсім так. Я дуже добре розумію міс Літтон-Гор. Я зустрічав таких, як вона, – багато таких, як вона. Ви називаєте їх сучасними, але їхній підхід, як у вас це кажуть... старий як світ.

Містер Саттертвейт трохи роздратувався. Йому здалося, що він – і тільки він – розумів Егг. Цей недолугий іноземець нічого не знав про молоде англійське жіноцтво.

Пуаро досі говорив. Його тон був мрійливий, задумливий.

– Як часом буває небезпечно – розбиратися в людській натурі.

– Корисно, – виправив Саттертвейт.

– Можливо. Залежить від точки зору.

– Ну, – містер Саттертвейт завагався і підвівся. Був дещо розчарований. Він закинув наживку, а рибка не піймалася. Він відчув, що його власне вміння розбиратися в людській натурі його підвело. – Вдалого вам відпочинку.

– Дякую вам.

– Заходьте до мене, коли наступного разу будете в Лондоні. – Він простягнув йому візитівку. – Ось моя адреса.

– Це дуже мило, містере Саттертвейте, залюбки.

– Що ж, тоді до побачення.

– До побачення і bon voyage[11 - Щасливої дороги (фр.)].

Містер Саттертвейт пішов собі. Пуаро кілька секунд дивився йому вслід, а потім перевів погляд на Середземне море.

Так він сидів принаймні хвилин десять.

Аж тут знову з'явилася англійська дівчинка.

– Я подивилася на море, мамо. Що мені тепер робити?

– Чудове запитання, – пробурмотів Еркюль Пуаро собі під ніс.

Він звівся на ноги і повільно пішов у напрямку залізничних кас.

Розділ другий

Зниклий дворецький

Сер Чарльз і містер Саттертвейт сиділи в кабінеті полковника Джонсона. Начальник поліції був кремезним червонощоким чоловіком з казарменим голосом і дружньою манерою спілкування.

Він привітав Саттертвейта, і так і сяк висловлюючи задоволення його приїздом, і був очевидно щасливий познайомитися з відомим Чарльзом Картрайтом.

– Моя дружина – затята театралка. Вона одна з – як американці це називають? – ваших фанаток. Так, фанаток. Я і сам люблю хороші п'єси, пристойні п'єси, я маю на увазі, бо зараз часом таке ставлять – тьфу!

Сер Чарльз, чия репутація в цьому плані була бездоганною – він ніколи не грав у «сміливих» п'єсах, – відповів з притаманною йому елегантністю. Коли вони дійшли до причини свого приїзду, полковник Джонсон був готовий розповісти їм усе, що міг.

– Ваш друг, кажете? Як сумно, як сумно. Так, він був тут досить популярний. Цей його санаторій дуже високо цінували, та і взагалі сер Бартолом'ю був прекрасним чоловіком і чудовим лікарем. Добрий, щедрий, відомий. Ніколи не подумаєш, що такого чоловіка можуть убити, – а найбільше це схоже на вбивство. Ніщо не вказує на самогубство, а нещасний випадок ми навіть не розглядаємо.

– Ми із Саттертвейтом щойно прибули з-за кордону, – сказав сер Чарльз. Ми бачили лише клаптики інформації тут і там.

– І звісно ж, ви хочете знати все. Ну, я розповім вам, що і як. Я думаю, не може бути жодних сумнівів у тому, що нам слід шукати дворецького. То була нова людина: він пропрацював у сера Бартолом'ю лише два тижні, а відразу після злочину зник – розчинився в повітрі. Підозріло це якось, хіба ні?

– І ви навіть приблизно не знаєте, куди той подався?

Червоне обличчя полковника стало ще червонішим.

– Думаєте, тут недбальство з нашого боку? Визнаю, що тут, чорт забирай, дуже схоже на те. Звісно, цей хлопак був під наглядом, як і всі решта. Він відповів на наші запитання досить задовільно – дав адресу лондонської агенції, яка знайшла йому це місце. Попередній роботодавець – сер Горацій Берд. Говорив дуже спокійно, жодних ознак паніки. І ось раптом бере і зникає, хоча будинок під наглядом. Я нагрімав на своїх підлеглих, але вони клянуться, що не змикали очей.

– Надзвичайно, – сказав містер Саттертвейт.

– А окрім того, – задумливо додав сер Чарльз, – це якийсь дуже дурний учинок. Наскільки я зрозумів, цього чоловіка ні в чому не підозрювали. Втечею він лише привернув до себе увагу.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<https://www.litres.ru/agata-kristi/tragediya-v-troh-diyah/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания

1

Гаразд (фр.). (Тут і далі прим. перекл.)

2

Йдеться про героїню артуріанських легенд Елейну з Астолату, чие нерозділене кохання до Ланселота Озерного у своїх поезіях оспівав Альфред Теннісон. (Прим. ред.)

3

Радий зустрічі, мсьє (фр.).

4

Молодість (фр.).

5

Правда ж? (фр.)

6

Мамо, побався зі мною (фр.).

7

Побався м'ячиком, Марсель (фр.).

8

Я розважаюся (фр.).

9

Ну що ж (фр.).

10

Паком називається домашній дух або дух природи в англійському фольклорі. Міг допомагати людям, коли ті залишали для нього гостинці, або шкодити, якщо його ображали. (Прим. ред.)

11

Щасливої дороги (фр.).